

تەكنىكا مۆتۆلۆگا دراماي د بهيتا (ئەى ئاڧ و ئاڧ) فەقى تەيراندا

د. م. مكنون محمدطاهر مقداد، كۆلپژا پەروەدە ئاكرى، زانكوييا دھوك، ھەرنەا كوردستانا عىراق

پوختە

مۆتۆلۆك ھەك ئىك ژ توخىن سەرەكى و گرنىگ رۆلەكى كارا و كارىگەر دناڧ بەرھەمىن ئەدەبىدا ھەبە، نەخاسە مۆتۆلۆگا دراماي كۆ تايبەتمەندىكا جىاوازتر ھەبە دگەل رۆلەن مۆتۆلۆگى دناڧ دەقىن بەرھەمىن ئەدەبىن دىتردا.

ناڧونىشانى ئەقى فەكۆلېن بىرىتېبە ل (تەكنىكا مۆتۆلۆگا دراماي د بهيتا (ئەى ئاڧ و ئاڧ) فەقى تەيراندا).

ئەڧ فەكۆلېن ل سەر دوو تەوهران ھاتىبە دابەشكرن، د تەوهرى ئىكيدا مە ل دەستپىكى زاراڧ و پىناسىن مۆتۆلۆگى بەحس كرىبە، پاشان مە تامازە ب دانەنپاسىنا مۆتۆلۆگا دراماي دايە و ل دويڧدا مە بەحسنى تايبەتمەندى و جۆرىن مۆتۆلۆگا دراماي كرىبە. د تەوهرى دوو پىندا مە تايبەتمەندى و جۆرىن مۆتۆلۆگا دراماي د بهيتا (ئەى ئاڧ و ئاڧ) فەقى تەيراندا پراكتىك كرىبە. د ئەنجامدا بۇ مە ديار بووېه كۆ د بهيتا (ئەى ئاڧ و ئاڧ) دا تايبەتمەندى و جۆرىن مۆتۆلۆگا دراماي ب ئاوايەكى زانستى تىدا بەرھەستە بووېنە و ھوزاشان شىبايە ب گونجاندن دگەل سەرۆشتى دەنگ و لىقېنن ئاڧى ب ئاوايەكى شەھەرزاپانە دەرىپىن ل حالەتىن دەروونى خۆ بگەت.

بەيشىن كىلى: ۱/مۆتۆلۆك، ۲/مۆتۆلۆگا دراماي، ۳/تايبەتمەندىن مۆتۆگا درامى، ۴/فەقى تەيران، ۵/بەيتا (ئەى ئاڧ و ئاڧ).

1. تەوهرى ئىكى: مۆتۆلۆك

جۆداھى د ناڧبەرا ئەڧان ھەر دوو جۆرىن ئاخفتىندا ھەبە، ئەوژى ب ئەوئى چەندى، كۆ دىالۆك ئەو (ئاخفتنە يا د ناڧبەرا دوو كەسايەتپان يان پتردا دەھىتە ئەنجامدان) (۸)، بەلى (ئەگەر ئاخفتن د ھزرا ئىك كەسايەتپان روو بدەت و ب تىن لايەنەكى رۆل د دەرىپىنا ئەو پىدا ھەبىت، دىبىتە مۆتۆلۆك) (۹)، واتە بۇ ئەنجامدانا دىالۆگى پىدشى ب ھەبوونا دوو كەسايەتپان يان پتر ھەبە، بەلى مۆتۆلۆك ژ لايى كەسايەتپەكى ب تىن دەھىتە ئەنجامدان.

ل دوور پىناسە و دانەنپاسىنا مۆتۆلۆگى (ترىڧتيان تودورڧ) دىڧىزىت: (مۆتۆلۆك شلۇڧەكرنا ھزرا كەسايەتپە) (۱۰) و ئەو تىشتى د ھزرا ئەو پىدا ھەبى كارەكتەر دەردىرېت. د پىناسەكا دىترا مۆتۆلۆگىدا ھاتىبە، كۆ مۆتۆلۆك (ئاخاوتىپكى دەروونى داخراو، گوزارشت لە ھەلچوون و شلەژانى دەروونى كارەكتەر دەكات لە ژىر كارىگەرى رووداوەكانى ناو ژىنگەى دەڧەكە، يا خود لە مەبىدانى مەلمەلەتپى نىوان كارەكتەرەكاندا دروست دەبن) (۱۱)، ل دويڧ ئەقى پىناسى مۆتۆلۆك ئەو ئاخفتنە يا د ئەنجامى ھندەك ھەلچوون و ئالۇزىپن دەروونىدا و كارىگەرىيا رويدانپن د ناڧ دەقىدا و ھەڧرىكا د ناڧبەرا مرقۇلندا دروست دىبىت.

د پىناسەكا دىترا مۆتۆلۆگىدا ھاتىبە، كۆ مۆتۆلۆك (ئاخفتنەكا ناڧەكىيە ل گەل دەروونى و ھەڧەيشىنەكا بى دەنگە) (۱۲) ھەك ديار دىبىت ئەڧ پىناسەبى ھەر

مۆتۆلۆك ب ئىك ژ رەگەزىن سەرەكى د بەرھەمىن ئەدەبىدا دەھىتە ھزمارتن و گرنىگىيەكا زۆر دناڧ ھەر بەرھەمەكى ئەدەبىدا ھەبە و شىسەرېن بەرھەمىن ئەدەبى زۆر جارن بۇ گەھاندانا ھندەك زانىارى و پەيامان ب تايبەتى ئەو پىن تايبەت ب ناخى كەسايەتپاشە مفاى ل بكارھىنانا مۆتۆلۆگى ھەردىگرن.

2.1 زاراڧى مۆتۆلۆگى

زاراڧى مۆتۆلۆگى زاراڧەكى گرىكىيە و (ل لىكدانا ھەر دوو پەيشىن (monos) ئانكۆ (تاك) و (loges) ئانكۆ (ئاخفتن) پىك دەھىت) (۱). ل دوور زاراڧى مۆتۆلۆگى، ب شىوېەكى گشتى د زمانى ئىنگلېزىدا زاراڧى (monologue) (۲) بكار دەھىت، بەرامبەرى ئەوئى د زمانى عەرەبىدا پەيشا (المونولوج) (۳) و (الحوار الداخلى) (۴) دەھىن. د زمانى فارسىدا (تك گوئى) (۵) و د زمانى كوردىدا (مۆتۆلۆك) (۶) بكار دەھىت.

2.2 مۆتۆلۆك (پىناسە و دانەنپاسىن)

ھەك يا خۆبايە، مۆتۆلۆك زى ھەرەك دىالۆگى جۆرەكى ئاخفتىبە، ئەڧ چەندە بووېه ئەگەرى دروستبوونا پەيوەندىيەكا مەزن د ناڧبەرا ئەڧان ھەر دوو رەگەزاندا و د راستىدا (مۆتۆلۆك و دىالۆك د بەرھەمىن ئەدەبىدا دوو پشكىن شىوازىنە و ناھىنە ژىك جودا كرن) (۷)، بەلى زىدەبارى ئەقى چەندى زى،

جەختى ل ئەوى چەندى دكەت كۆ مۆنلۆك پتر يا ب ئاخفتنىن دەروونى، ئانكۆ ئەوان ھەفەيىقىن تايەت ب تاكە كەسەكىشە گرېدايە.

ژ ئەفا بوورى بۇ مە ديار دىت مۆنلۆك برىتتە ل ئەوى ئاخفتنى ئەوا كەسەك ب تنى ل گەل خۇ ئەنجام ددەت و بارى خۇي دەروونى د ئەوى ئاخفتنىدا دەردېرىت، مەرەم ژ ئەنجامدانا ئەقى جورى ئاخفتنى دەرىپنە ژ بارى دەروونى ئالوزى خۇ، كۆ ئاخفتنكەرى نەقىت ئانكۆ دىشاندا نىە بۇ كەسەكى دىتر دەرىپت.

3.2 پىناسە و دانەياسىنا مۆنلۆك دراماي

دراما وەك ژانرەكى ئەدەبى تايەتمەندىيەكا جياوازتر ل گەل ژانرىن دىترىن ئەدەبى ھەيە، ب تايەت د چاوانى و رىژا ئەنجامدانا كىرارا قەگىرانىدا، ئەويش ب ئەوى چەندى كۆ ((دراما بە پىنچەوانى ھونەرى پەخشان، ھەكايەتخوانى تىدا نىيە. بە واتايەكى تر گىرانەوى تىدا نىيە))^(۱۳)، و ل سەر بىناقتى دىالوگى دەيتتە ئاڧا كرن، بەلى بەرھەمىن دىترىن پەخشانكى و نەخاسمە د رۇمانىدا (قەگىران دەسلەتلاندارىن ل سەر دىالوگى دكەت و دئىختە ژىر ئارماخ و ركىفا خۇدا)^(۱۴) و ئەو كىرارا قەگىرانا د درامايىدا دەيتتە ئەنجامدان، ھەمى دچىتە د چوارچىنوى دىالوگىدا، ژ بەر ئەوى چەندى زى كۆ دىالوگ و مۆنلۆك ھەر دوو جۇرىن ئاخفتنىنە، مۆنلۆك درامايى زى ھەرەك دىالوگ درامايى جوداھى دگەل مۆنلۆگى د رەگەزىن دىترىن ئەدەبىدا ھەيە.

د پىناسەيەكا مۆنلۆك درامايىدا ھاتىيە، كۆ برىتتە لە (شىعەرىكى لىرىكى كە تىدا قسەكەر قسە لەگەل گويگىرىكى كىر و كپ دەكات و خۇى لە فەزاي ھالەتتىكى درامىدا دەردەخات، كارەكتەرەكە قسە لەگەل گويگىرى ناسراو، بەلام بى دەنگ دەكات لە ساتىكى درامى ژيانى قسەكەرەكە)^(۱۵)، ئانكۆ د ئەقى پىناسىدا مۆنلۆك درامايى ب شىوئەيەكى شىعرا لىرىكى دايە نىاسىن و ئەو ئەگەرى دىتتە ھۆكار بۇ ئەنجامدانا ئەقى مۆنلۆگى زى، ئەو كودانن يىن بۇ كەسايەتى دروستبووى و كەسايەتى ب ئەوى ئاواي دەرىپنى ل ھەست و دەروونى خۇ دكەت. ھەرەسا ئەف چەندەزى بۇ مۆنلۆك تايەت ب درامايىقە ھاتىيە دەرىپىن، كۆ ئەو جۇرى مۆنلۆگىيە، (كەسايەتى ب ئاخفتنىن خۇيىن ئىك لايەنە ھندەك ل سىفات و تايەتمەندىن خۇ ئاشكرا دكەن)^(۱۶)، ژىدەرى دەرىپىنا ئەوان سىفات و تايەتمەندىيان زى ناخ و دەروونى ئەوى كەسايەتىنە.

د ناساندنەك ئەدەبىيانە بۇ تەكنىكا مۆنلۆك درامايى د بەرھەمى ئەدەبىدا ھاتىيە، (مۆنلۆك نىمكرنا دەنگ و ئاگەھىن ھەيى ب قەگىرانەك تاكانە د دەقەكىدايە، كۆ شىسەر ل سەر دەقى دسەپىنىت)^(۱۷) ئەف پىناسە دەستەلانا ئىسەرى د دەقى ئەدەبىدا و دىتتا ئەوى بەرجەستە دكەت. ھەلبەت بكارھاتنا ئەقى تەكنىكا مۆنلۆگى د درامايىدا زى ھندەك مەرەمىن خۇ ھەنە، كۆ درامايىس مفاى زى وەردگىت.

د پىناسەكا دىتردا ھاتىيە، مۆنلۆك درامايى (دەرىپى دەنگىكى نازەبى خودە بەرامبەر بە ھەموو كىشە و ھەزە چەپىنراوەكان، راستىن و واقىعەتەن دەرىپىنە، ناتوانى بە ئاشكرا و پىر بە دەم ھاوار كىرى و دەرىپىرى)^(۱۸)، واتە مۆنلۆك دەنگەكى نەرازىپى خۇدىيە بەرامبەر ھندەك كوداننن ژيانى و دەرىپىنا دروستا ناخى كەسايەتىيە.

د دانەياسىنەكا دىتر مۆنلۆك درامايىدا ھاتىيە، كۆ مۆنلۆك درامايى ئەو تىدا ھەقىرى و قەيرانەك دەروونى دەيتتە خويىا كرن و مرۇڧ ژ بۇ دەرىپىنا ئەقى ھەقىرى و قەيرانا دەروونى، كارەكى مەزن ئەنجام ددەت، ئەو زى برىتتە ژ دابەشكرنا خۇ ل سەر دوو پشكان: پشكا ئەزى ئاخفتنكەر و پشكا ئەزى گوھدار، كۆ ب تى بى بەرھەفە. ئەزى گوھدار چ نشتەكى نابىزىت، ژ بلى د شىوئەپى پرسىيار يان دەرىپىنا نەرازىبووتىدا، يان زى ھەبوونا ترسى و د راستىندا ل قىرى ھەقىرىا دەروونىا مرۇڧى دىتتە دوو پارچە^(۱۹)، وەك د ئەقى پىناسىدا خۇيا دىت د مۆنلۆك درامايىدا ل بەر ئەو بارى دەروونى بۇ كەسايەتى دروست دىت، كەسايەتى بۇ دەرىپىنا دەروونى خۇ ھەر دوو رۇلن ئاخفتنكەر و گوھدارەكى بى دەنگ دىنىت، ب ئاوايەكى كۆ ئەو گوھدارى بى دەنگ ب تنى د ھندەك بارۇدۇخاندا دىتتە خۇدانى جۇرە ھەلوئىستەكى، كۆ ئەو ھەلوئىست ھەر دناڧ ناخى كەسايەتى ب خۇدا ب بى دەنگى دەيتتە دەرىپىن.

د ئەفان ھەمى پىناساندا ئەم دگەھىنە ئەوى چەندى كۆ د شىعەرىن لىرىكىدا ھۇزاشان بۇ دەرىپىنا ھەست و دەروونى خۇ پەنايى دىتتە بەر بكارھىنانا مۆنلۆك درامايى ب برىتتە ل ئەوى جۇرى ئاخفتنى تىدا كەسايەتى ئەو سىفات و تايەتمەندىن وى يىن د دەروونى ئەویدا ھەيىن ديار دكەن و دارشتەك ئەدەبىيە كۆ ژ لايى ئىسەرىقە دەيتتە ئەنجامدان و تىدا ھەست و ئاگەھىن كەسايەتى ب ئاوايەكى تاك لايەنى دەيتتە دەرىپىن و ھەرەسا مۆنلۆك درامايى دەرىپىنا ھەمى ئەوان ھەزىن پەنگىرتىن ناخى كەسايەتىنە كۆ ژ بەر چەندىن ئەگەران كەسايەتى

د شياندا نينه ئەوان حەزان ب ئاشكرابى دەربېرىت و ھەروەسا مۆنۈلۈگا درامابى راستگۈترين دەربېرىنا ناخنى كەسايەتتېبە.

4.2 تايبەتمەندىن مۆنۈلۈگا درامابى

مۆنۈلۈگا درامابى زى پىرانىيا سالوخەت و تايبەتمەندىن مۆنۈلۈگى د ناف بەرھەمىن دىترين ئەدەبىدا ھەنە، ب تايبەت مۆنۈلۈگا د ھۆزائىدا ھەى، بەلى ھۆزائى ئەگەر يا درامابى بىت، د زۆر ل ئەوان ھۆزائىن تەككىكا مۆنۈلۈگى تىدا ھاىتە بكارھىنان (شاعىر لە رىي ئەو گەبىيانەى لە كەسى بەرانبەرى دەكا، كۆمەلىك زانىارى وردمان لەبارەى (قسە بۇكارو) ھوہ پى دەدا) (۲۰) و دىت ئەو گازندىن بۇ لايەنى بەرامبەر دەھىنە دەربېرىن، گازندە ل سەر لايەنى بەرامبەر ب خۆ و يان زى گازندەكرن بىت ل لايەنى سىنى، كۆ د دەمى پىرۇسا ئەنجامدانان كىرارا مۆنۈلۈگى ھىزارەكا زۇرا زانىارىيان دەھىنە پىشكىشكرن. ب ئەفى ئاوابى ل ھۆزانەكا دىتر دەھىتەف جودا كرن، ب شىوہىبەكى گشتى كۆ (ئاخفتنكەرەكى ئاشووبى ل گەل گۆھدارىن ئاشووبى دەھىت و تىدا كەسايەتتېبەك سرۇشت و ھەلوئىستىن درامى و دەوروبەرىن ئەوى ديار دكەت، كۆ ئەف دەربېرىنە ژ وئىنەكرنا نەراستەوخۇيا كەسايەتتېبەكى يان كارەكى ئەدەبى پۇخت ل سەر رويدانەككىبە، كۆ كەسايەتتېبەكى ئاشووبى يان زى بى كەتوارى ل سەر لايەنەكى رادوہستىت و پىشكىشى خواندەفان يان كەسايەتتېن دى يان كۆمەكى ژ خەلكى دكەت) (۲۱)، ئانكۆ ھەر ب ئەوى واتانى، بەلى ب دەربېرىنەكا كورتتر ل دوور ئەفى چەندى ھاىتە گوتن، كۆ (د مۆنۈلۈگا درامابىدا كەسايەتتېبەكى ئاشووبى يان كەتوارى بۇ لايەنەكى بەرامبەرى ئاشووبى دەھىت) (۲۲) ب ئەوى رامانى كۆ كەسايەتتې ئاخفتنكەر ئانكۆ ئەنجامدەرى مۆنۈلۈگى دناف بەرھەمىدا د شيانداىە كەسايەتتېبەكى ئاشووبى يان كەتوارى بىت، بەلى لايەنى بەرامبەر يان زى ئەو كەسى مۆنۈلۈگ بۇ دەھىتە ئاراستە كرن، پىدقىبە كەسايەتتېبەكى ئاشووبى بىت.

تىكەوتوۋە بەۋەى لە سەرەتادا چىرۇكەكەيمان بۇ دەگىرىنەۋە تا كوتابى پىنان دەلى ئەو بۇ توۋشى ئەم حالەتە بوۋە و بۇ واى بەسەردا ھاىتوۋە) (۲۳) و گەلەك جاران زى ئەوى چەندىزى بۇ مە دەدەتە خۇيا كرن، كا بۇ چارەسەركنا ئەوى حالەتى دروستبوۋى دى چ پىنگاڧ ھاڧىزىت و پلانا وى بۇ دەمىن داھالى دى ب چ ئاواىەكى بىت.

د دەقى درامابىدا ھىدەك تايبەتمەندى بۇ مۆنۈلۈگى ھەنە، ھەتاكۆ ئەو مۆنۈلۈك ب درامى بېتتە ھىزارتن، ب ئاواىەكى كۆ (بۇ ئەۋەى مۆنۈلۈگىك بە (مۆنۈلۈگى درامى) دابىرىت، پىوئىستە زىمانىكى شىعەرى بە ھەموو رەھەند و جواىكارى و رەۋانى و وردەكارى و پىرەھەستىبەۋە تىدا بەكار بىت) (۲۴) و د ژيانا مە ھەموۋىاندا و د ھەمى بارودۇخىن ژيانىدا ئەف تەككىكە (ئانكۆ تەككىكا مۆنۈلۈگا درامابى) رەنگەدەت. چ د ئەوان بىاڧىن كۆ مرۇڧ دگەل كەس يان كەسائىن دەوروبەردا دئاخىت و ب ھەر شىۋە و بىانوۋىبەكى ئەو بەرسقا ئاخفتنا مە نەدن، يان زى دەمى مرۇڧ ل ژىر كارىگەرى و بارودۇخىن جودا جودا بىن ژيانى ھىدەك دەمان دكەڧتە بىاڧى ئاخفتنا دگەل ناخ و وىژدانا خۇ، ئانكۆ ئەو ئاخفتنا كۆ مرۇڧ بكت و چ بەرسقا ژ لايى كەسائىن بەرامبەرفە نەىت) (۲۵)، ئەفەزى ل بەر ئەوى چەندى ھەتا جۇداھىبەك دگەل ئەوى مۆنۈلۈگى ھەبىت ئەوا د دەقىن دىترىن ئەدەبىدا بكار دەھىت ب شىۋەبەكى كۆ (ئەو بوۋەى شاعىر قسەى بۇ دەكات و لەگەلى دەدەى، بوۋىتكە شاعىر ھىوا و ئومىدىكى زۆرى بىبە. ئەگەرچى زۆرىبەى جار (قسە بۇكارو) لاي قسەكەر نىبە يان لە دەستى داۋە و ئىستا دەستى بىنى ناگا، بەلام (قسەكەر) ھىواپراۋ ناىت و بەردەوام دەنى لە ژيان لە ساتىك لە ساتەكان لەگەل (قسە بۇكارو) (۲۶)، ھەتاكۆ ژ بلى دەربېرىنا ناخنى دەروونى خۇ، د ھەمان دەمدا رىكەكى زى بۇ چارەسەرىيا ئەو ئالۇزىيا د ناخنى دەروونى ئەۋىدا ھەى بىبىت.

ئەم دكارىن بىژىن بەرچاقتىن مەرەما ھەبى ئەۋە، دەمى كو ناخنى كارەكتەرى د درامابىدا بى ئالۇز و دەروونەكى نەئارام ھەبىت، ب ھەر ئەگەر و ھۆكارەكى ھەبىت. ب ئەفى چەندى زى ئەف تەككىكا ھەستىار ژ لايەكىڧە دىتە ئىك ژ گرىگىترىن بىنەماىن ھونەرىن دەقى درامابى، بۇ پىشچاڧ خستىن و شەھەرزابوون دگەل دەروونى ڧەشارتتې كەسايەتى و ژ لايەكى دىترڧە زى نىاسىنا ساخلەت و تايبەتمەندىن بوورىن ئەوى، كۆ ب ئەفى چەندى زى دى ئاشناىى دگەل نەا و داھاتوۋىا ئەۋىدا پەيدا كەت، ھەر دىسان د شيانداىە ئەف تەككىكە (خۇياكەر

- مۆنلۇگ نەپاستەوخۇ: كۇ تىدا دانەر فرەھىيا زانيارىپن باپەق نەگەھشتى پىشكىش دكەت، ھەر وەكى بۇ ئەوى ژ لايىن ھەستىپنكەنەكەسايەتقە ھاتىبەت و پىشكىش بكەت^(۲۹). ئەف جۇرىن دابەشكرنى ژ ئەوان دابەشكرنە كۇ ھۇمارەكە فەكۇلەرەن دەستىنشان كرىيە. بەلى ب شىوئەكەكى گشتى مۆنلۇگ وەكو تەكنىكەكە خودان باندۇر، ل سەر سى جۇرىن سەرەكى دەيتە دابەش كرن، كۇ تايەتمەندىپن پراىيا جۇرىن دابەشكرنىن دىترىن بۇ مۆنلۇگى ھاتىبە كرىن د ناف نافەرۇكا ئەشان ھەر سى جۇراندا ھەيە، ئەو ھەر سى ژى برىتپنە ژ:

1.5.2 مۆنلۇگ دەروونى

ئەو جۇرىن مۆنلۇگىيە كۇ دەرىپنى ژ ئەوان ھزر و بىران دكەت ئەوين د مېشكىدا سەرھەل ددەن، بەرى بىنە خودان فۇرم و بەرجەستە بىن. د ئەفى شىوئەكى فەگىرانىدا، بناغە و بىنات ل سەر ھندەك چەمكەنە كۇ بەرھىكارىا دروستبونا واتايان دكەت. خواندەفان و تەماشەفان ب ئاوايەكى نەپاستەوخۇ، زانيارىان ل سەر كەسايەتپن چىرۇكى و كارفەدانىن ئەوى يپن بەرامبەرى ژىنگەھا دەورەپىن ئەوى وەردگىت و ل دويف زنجىرەيا ھزرىن ئەويدا دچىت. ئەف جۇرىن مۆنلۇگى وەكو ئاخفتنا ئەوان زارۇكانە، ئەوين دەمى يارىان دكەن و دگەل خۇدا دپەش و قەد ل بەندا ئەوى چەندى ژى نىن كەسەك گوھدارىا ئەوان بكەت^(۳۰).

2.5.2 مۆنلۇگ دراماتىكى (تاكىزى)

ئەف جۇرە ژى، ئەو ئاخفتنا ب دەنگەكى بەرزى كەسايەتپن درامايە كۇل سەر دەپى درامايى و ب ئامادەبوونا كەسايەتى يان ژى چەندىن كەسايەتپن دىترىن درامايى دەيتە دەرىپن و گۇتن. كۇ خودان ساخاەت و شىوئەپن درامايە و دەرىپنى ژ ھزر و بىر، ترس و سەھم، ھىقى و ئومىد، دژوين و پرسىار و يان ژى دانپىدانىن خۇ دگەھىتە كەسايەتپن دىترىن درامايى^(۳۱)، كەواتە د ئەفى جۇرىدا ئەنجامدەرى مۆنلۇگى ب دەنگەكى بەرز، دگەل لايەنى بەرامبەر دناخىت، كۇ ئەوى گرۇفەيا كە تايەت بۇ گۇتتا مۇارەكە تايەتى بۇ گوھدارەكى تايەت ھەي، ينى كۇل ھىقىا بەرسفا ئەوى بىت.

3.5.2 تەنبايۇ (خۇدانن) يان سۇلبۇزى:

مەبەست ژ ئەفى جۇرى مۆنلۇگى ژى ئەو ئەنجامدەرى مۆنلۇگى، ب تەنباييا

ھزر و بىر و بۇچوونىن كەسايەتى بىت^(۳۲) كۇ پىدقە ئەف چەندەژى ل سەر سى بىناتان يا جىگىر بىت، ئەو ژى:

- پىويستە ئەنجامدەرى مۆنلۇگى ب باشى ل گەل خۇ و دەروونى خۇ، بى ئاشنا بىت.
- ژ لايىن زمانىقە، بى بەزى بىت.
- ب دەنگەكى بەرز و راشكاوانە، دەرىپنى ژ ھزر و بىر و باورەين خۇ بكەت^(۳۳)، كۇ ئەف ھەر سى خالە د ھەر مۆنلۇگەكىدا پىدقى و ھەستىارن، كۇ تايەتمەندىپن سەرەكىن ھەر مۆنلۇگەكە درامايى تىدا خۇيا دىن.

د ئەفان ھەمى بىر و بۇچووناندا ئەم دگەھىنە ئەوى چەندى كۇ:

- ئەنجامدەرى مۆنلۇگى دگەل كەسەكى ب گىان يان بى گىان دپەقىت و بى دلنبايەتى كۇ ژ لايىن بەرامبەر قەچ بەرسفا نابن.
- د مۆنلۇگىدا كەسايەتى دەرىپنى ل بارودۇخى دەروونى خۇ دكەت و بەھسى ئارىشىن بۇ دروستبوونى دكەت، و دەھمان دەمدا دەرىپنى ل ئەوى چەندى ژى دكەت كا بۇ چارەسەر كونا ئەوى خالەقى دروستبوونى دى چ پىنگاڧ ھاقىزىت.
- د مۆنلۇگىدا ھۇمارەكە زانيارىپن ھوير دەيتە پىشكىشكرن.
- پىدقە ئەنجامدەرى مۆنلۇگى شەھەزايەكە باش دگەل دەروونى خۇ ھەبىت.
- مۆنلۇگ ب زمانەكى ھەستىار و بەرز دەيتە دەرىپن.

5.2 جۇرىن مۆنلۇگە درامايى

مۆنلۇگ ژ لايىن چەندىن فەكۇلەرەن ھاتىبە دابەشكرن، ل بەر سنووردارىبوونا سنوورى ئەفى فەكۇلىنى ئەم ب تىنى دى ئامازە ب بەرەلاقتىن دوو جۇرىن ئەوان دابەشكرنان دەين.

(روپىرت ھىمفرى) دوو جۇران بۇ مۆنلۇگى دەستىنشان دكەت:

- مۆنلۇگ راستەوخۇ: كۇ نوپنەرايەتپا گىنگى نەدان ب مايتىكرنا دانەرى و گىمانەنەكرنا ھندى كۇ گوھدارەكى ھەي، بەلكو ئەو ب ئامازەپن خۇ ھەيە.

طاعەت دىكى بىن پائىدە
چەندى دىكى چوونا ل ھەف
دەنگى تە بىن رۇژ و شەف
زىكى دىكى بىن ھالەتتى (تەيران ۶۴)

كۆنەقىزى ھەمان ئەمە تايەتمەندىنە ئەمە بىن دەروونى ئەمە بىن ھەمەن و بىن پەيشىن
ل گەل ئافى ھۇزاشانى دەرىپىنە، بىن ئەقى چەندىزى دىار دىبىت كۆ ھۇزاشان
بەردەوام و بىن شەف و رۇژ دىكى زىكىر و پەرىستىنا خۇدائى خۇ داىە.
د پەرچەكا دىتە ھۇزائىدا، كۆ ھۇزاشان ل گەل ئافى دناخىت و بىن دىلنپاھىزى كۆ
چ بەرىستى نەبىن، ھۇزاشان بىن خۇ د چوارىنەكىدا ئامازە بىن ئەقى چەندى
دكەت:

ئافى جەواب دا بىن سوخەن
ئەزەمان نەبوو، بىن ھال گۆتە مەن
رەمىزىن د پادشاھى مەزەن
سۇبجان ژ وئى سەلتەنەتتى (تەيران ۷۵)

وھەك دىار دىبىت، كۆ ھۇزاشان بىن خۇژى ئامازە بىن دەنگى و بىن بەرىستىنا
ئافى ددەت و بەھسى ئەمە چەندىزى دكەت كۆ ئافى ئەزەمانى بەرىستىدەن
نەبوو، بەلنى بىن ھال و لىقنىن خۇ بەرىستى مەن داىە، كۆ ئەمە ھالەت و لىقنىن
ئافىزى ھەم ئەمە ھالەتن ئەمە بىن دىكى سۇشەتتى بوونا ئافى بىن خۇ دا ھەمە.

2.1.3 د مۆتۆلۆگىدا كەسايەتتى دەرىپىنى ل بارودۇختى دەروونى خۇ دكەت و بەھسى ئارىشىن بۇ دروستىبوونى دكەت، و دەھمان دەمدا دەرىپىنى ل ئەمە چەندىزى دكەت كا بۇ چارەسەركىنا ئەمە ھالەتتى دروستىبوونى دىكى چى پىنگاف ھافىزىت.

ھۇزاشان د دەرىپىنا ھالەتتىن د ناخى خۇ دا دگەل ئافى، ھالەتتىن ناخى خۇ دگەل
دىاردىن كۆ دىكى سۇشەتتى ئافىدا ھەشارتەنە دىشۆبەنىت و دەمە بەھسى ئەمە
ھالەتەن د ئافىدا دكەت، ئامازە بىن ھەندى دكەت كۆ تە زى ھەروھە مەن ئەف
ھالەتە ھەنە، ھەروھە دىبىزىت:

ژ كىرا دىكى زىكى بىن ھال
قەت گۆشگوشا ناكى بەتال
شۆبەتتى مەن رەختى ھەمەل
شەفان و رۇژان خەمەتتى (تەيران ۶۴)

ھۇزاشان بۇ ئافى دىبىزىت كا تۆ ئەف ھەندە زىكىرا كى دكەمە و بەردەوام

خۇ ل سەردەپىنى درامائىيە و چى كەسايەتتىن دىتە دەردۇرا ئەمە بىن، ئەمە
دەرىپىنى ژ ھەزە و ھەستىن خۇ دكەت، ھەتاكۆ خۇدەفان و تەمەشەفان ژ
ئارمانج و نەتتىن ئەمە بىن كۆ ل پىش چافىن كەسايەتتىن دىتە دەرىپىنا ئەوان يا
دۇوار و زەھمەتە و رەنگەكى ھەشارتتى و نەپىناھەتتى ھەنە، ئاگەھدار بىن. ئانكۆ
مەبەست ژ تەنەپىزى، دەرخستىنا ھەزىن ھەندى مەروقىنە (۳۲). تەنەپىزى بىن
خۇدواندىن بىنى بەرھەفبۇونا كەسايەتتىن دەھتە ئەنجەمان، ئانكۆ كەسەك ل
وئى نىنە و كەسە تەنەپىزى، ئەمە بىن تى بىن ل سەردەپىنى درامائى؛ كەواتە ئەمە
دىكى شىن بىزىن كۆ تەنەپىزى ھەزىر كەنە بىن دەنگەكى بەرز و بىند، كۆ كەسايەتتى
دەرىپىنى ژ دەردى دىل و دەروونى خۇ دكەت.

ھەزەمەتە زۇرا ھەكۆلەران تايەتمەندىنە دناقەرا ھەمە دوو جۇرىن تەكىزى و
تەنەپىزى تەكەل دكەن و زۇر ژ ئەوانى ئەوان ھەمە دوو جۇران بىن تىك ژ
جۇرىن مۆتۆلۆگى دەھەزەمەن، كەچى د چەند خالەكاندا جۇدەھى دناقەرا ئەوان
ھەمە دوو جۇرىن مۆتۆلۆگىدا ھەنە (۳۳).

ھەروھە بەرى تۆكە مە ئامازە بىندە، تايەتمەندىنە ھەمە جۇرىن دابەشكرىن بۇ
مۆتۆلۆگى ھاتىنە كەن، د ئەفان سى جۇراندا كورت دىنەفە، لەورا ئەمە دى ھەول
دەمەن و ل دوىف سەنورى ئەقى ھەكۆلىزى، بىن تى ئەفان ھەمە سى جۇرىن
مە ئامازە بىكىرى، د ھۇزانا وھە نەونە ھاتىدا پراكىك بىكىن.

3. تەمەرى دوونى: پراكىككە تەكىكا مۆتۆلۆگى دىكى داستانا (ئەمە ئاف و ئاف)

يا ھەقى تەيراندا

د ئەقى تەمەرىدا ئەمە دىكى تەكىكا مۆتۆلۆگا درامائى ل سەردەپىنى داستانا (ئەمە ئاف و
ئاف) يا ھەقى تەيران پراكىك كەمە، بۇ ئەقى مەرمە دىكى پەرتۆكا (دىوانا ھەقى
تەيران) يا ژ تۆبۇاندەن (سەئىد دىرەشى) بىكىر ھەمەن و دناف ھەكۆلىزىدا دىكى
پارچىن ھۇزانا بىن ئافى (تەيران) تۆمار كەمە.

1.3 پراكىككە تايەتمەندىنە مۆتۆلۆگى دىكى بەمە (ئەمە ئاف و ئاف)دا

1.1.3 ئەنجەمەرى مۆتۆلۆگى ل گەل كەسەكى بىكىر بىن گىان بىن گىان دىبەشەت و

بىن دىلنپاھىزى كۆ ژ لاپى بەرامبەرھە چى بەرىستى نەبىن

وھەكى يا خۇيايە ئاف يا بىن گىانە و ھەمە كەسەك دىزائىت چەند ل گەل بىبەشەت،
ئافى چى بەرىستى نەبىن، بەلنى ھۇزاشان د ئەقى بەپىندا ئافى دكەتە ھەفرازى خۇ و
تەشەتتى دناف دەروونى خۇدا ل گەل سۇشەتتى ئافى گۆنجەندىيە، ھۇزاشان ل گەل
ئافى دىبەشەت و دىبىزىت:

گوشگوش، ئانكو نالين ل ته دهيت و ههروهك من شهف و روژان خهوا ته ناهيت، ليره دا بو مه ديار دبیت كو د كه تواریدا ئەف حاله ته ل نك هوزاشانی هه نه و بهردهوام و ب شهف و روژ ب ئاواي نالين هیلانا د بهرستنا خودای خۇ دایه.

د پارچه يه كا دیترا په یقینا خۇ دگهل ئافیدا، هوزاشان (فهق تهیران) دبیزیت:

بن راحت و بن سه كنه ئی

یان عاشقی باخوی خوه ئی

یان شوپه تی قهلی مئی

ژ عشقا کئی نا ته بتی (تهیران ۶۳)

د ئەفی پارچیزیدا هوزاشان ب شوپه باندا بارودوخی خۇ دگهل هندهك حاله تین دبیزین ئافی، دهرپرینی ل دهرروونی خۇ دگهل و ئامازه ب نهراوه سستیان و نه ئارامییا ئافی دگهل كو د تینا ئەفیتیدا بهردهوام د لقیاندا به و ئەفی هوزاشان ئەفی چهندیزی ب دلی خۇ دشوپه بنیت.

زیدهباری دهرپرینا حاله تین دناف دهرروونی خۇ دا، د هه مان دهمدا هوزاشان د نه ئامادانا مۆتولۆگی دگهل ئافیدا، بهحسی پلانا باشت دهرپرین و چاره سه رییا ئەوی حاله تیزی دگهل، ههروهك دبیزیت:

دا کاغه تی ((اثبات)) بکین

قه یید هور ((اعتبار)) بکین

جارهك ل من ((اظهار)) بکین

((واضح)) كو فهی من ره تی (تهیران ۷۰)

هوزاشان ژ بو باشت دهرپرین و چاره سه رییا حاله تین دهرروونی خۇ، داخوازا سه لماندن و شكودارکن و دیارکن و روهنکرنا ئەوان دیاردان دگهل، هه تاكو تیگه هشتن د ئەوان دیارداندا یا ب ئاسانتر و روهنتر بیت.

3.1.3 د مۆتولۆگیدا هوزاشان زانیا ریین هور دهینه پیشکیشکران

د مۆتولۆگا ئەف بهیتا هوزاشان (فهق تهیران) دا، هوزاشان زورا زانیا رییان هاتینه پیشکیش کران، ههروهك د پارچه كا هوزاشان دبیزیته ئافی:

مکسی دبی ئافی وه بوو

پینگه مبه ران عاقل هه بوو

قهت ههوجه ئی پورسان نه بوو

وان دهست گه ها بوو سوچه تی (تهیران ۷۲)

هوزاشان ئەوی زانیا ریین پیشکیش دگهل، كو ئەوی ب ئافی روآگه هاندیه خودای مهن هند زانیا ری دابوونه پینگه مبه رین (س.خ.) خۇ، كو ئەوان بو وهرگرتنا زانیا رییان پیدفی ب پرسیا رکنی ژ چ بهنده مین دی نه بیت، چونکی پینگه مبه ر (س.خ.) گه هشتبوونه سوچه تی، ئانكو ئەوان راستیا کاری خودای بو روهنبوو، هوزاشانی ئەف زانیا رییه هه ی ب ریکا نه ئامادانا مۆتولۆك دگهل ئافی پیشکیش کرینه.

د پارچه كا دیترا هوزاشان، (فهق تهیران) ب ئەفی ئاواي زانیا رییان پیشکیش دگهل:

ژ وه صفیه تی جودا کرین

ژ سوچه تی ئەم را کرین

حه تا قیام سه ودا کرین

سه رگه شته ئین د حیره تی (تهیران ۷۸)

د ئەفی پارچا هوزاشان، هوزاشان زانیا رییا ئەوی چهندی پیشکیش دگهل، كو د ئەفی حاله تیدا سه رگه ردان بوویه و تووشی سه رسؤرمانی بوویه، ئەوژی پشتی كو هه ست ب جودابوونا خۇ کری، ئەو چهندی هاتیه راگه هاندن كو د نه ئجامی هه ی ئەفا دروستبووی هه تا روژا رابوونی (قیام) دی ب سه رگه ردان بیت.

حه ی ئامازه پیدانیه كو زیدهباری ئەوی چهندی هوزاشانی د مۆتولۆگا خۇ دگهل ئافیدا ئەف هوزاشان زورا زانیا رییان پیشکیش کرینه، د هه مان دهمدا هه ر ب ئەفی ریکی دهرپرین ل حاله تین دهرروونی خۇ زی کرینه.

4.1.3 پیدفی نه ئاماده ری مۆتولۆگی شه ره زاییه كا باش دگهل دهرروونی خۇ هه بیت

هوزاشان (فهق تهیران) شه ره زاییه كا باش دگهل دهرروونی خۇ هه بوویه و ئەف چهنده زی د ئەوان مۆتولۆگی نه ویدا دیار دبیت كو دگهل ئافی نه ئجام ددهت. ههروهك د پارچه يه كا هوزاشان خۇ دا ب ئەفی ئاواي دبیزیت:

گه رها دنیث پیره دنی

قهت نا شی، نا سه کئی

ره نگ شوپه تی قهلی مئی

ژ محنه تان و زه حمه تی (تهیران ۶۷)

شه ره زاییا بوونا هوزاشانی دگهل دهرروونی خۇ هند یا ب هیز بوویه، كو شیا به

هه مان سىفات و تايه تهنه ندين هافشيوه د ناف سرؤشتي ئاقيدا دستنيشان بكت و ب ئه نجامدانا مؤنؤلؤگى دگهل ئاقي ئامازه پى دايه، وهكى ئه و چهند دهرىرى كؤ دىئزئته ئاقي تؤ رى مينا دلئى من قمت ناشى و نارووه ستي و ژ ئه نجامئى ئه وان نه خوئشى و ئازاران دناف جيئانيدا دگهرى.

د پارچه كا ديترا هؤزائيدا، (فهقى تهيران) ب ئه فى ئاوايى ئه وئى چهندي بؤ مه ديار دكت، كؤ شه ره زايى ل گهل دهر وونئ خو هه يه، ده مئى ب ئه فى رهنگى دگهل ئاقي دپه يقيت:

ئى مثلى من بن علم و خمت

مه جنونه كئى حه يوان صفه ت

بن تهنئيش پرسىاران د كمت

بن ره هئنا كئى باه تئى (تهيران ۷۴)

هؤزائشان د ئه فى پارچه هؤزائيدا، خو ب نه خوئنده وار و كه سه كئى شئت ل قه له م دده ت، كؤ ب بن ئه گهر و بيى زانين و بيى هه بوونا شه ره زاييا باه تى پرسىاران دكت، بن گومان هؤزائشانى لئره دا مه ره مه كا ديترا قه شارقى هه يه و شپرز ه بوون د ئه فى بارودوخ و حاله تيدا ئه و زؤر لاواز كرىه.

5.1.3 مؤنؤلؤگ ب زمانه كئى هه ستيار و دهنگه كئى بهرز دهئته دهرىرين.

ل بهر ئه وئى چهندي كؤ دراما دهئته پئشكئيشكرن، ل سه ر ده پئى درامائى كه سايه تى هه ر جار هه ول دهن ئاخفتنئى خو ب دهنگه كئى بهرز و زمانه كئى هه ستيار دهرىرين، ئه و تايه تهنه نديا دهرىرين ب دهنگى بهرز ل سه ر ده پئى درامائى خو يا دييت، به لئى د مؤنؤلؤگا ئه فى هؤزائيدا زؤر ب باشى هه سته ب ئه وئى چهندي دهئته كرن، كؤ هؤزائشانى زمانه كئى هه ستيار بؤ دهرىرينا ناخئى خو بكار هينايه.

د ئه ف پارچه هؤزائيدا، هؤزائشان زمانه كئى ئاست بهرز و هه ستيار بكار دهئيت، هه ره ك ديئزئت:

چ تشت پيچه نا فهررجن

ئئسان ژ طينئى د خارجن

له و جن ژ نارئى د مارجن

دووره ل مه له ك طه به تئى (تهيران ۷۶)

بكارهينانا په يقئى (فه ررجن، خارجن و مارجن) د دويماهيكا هه ر سئى نيغه دىرين ئيكي و دووي و سئينيدا، سه روايه كا جوان و ب هئز بؤ ئه ف پارچه هؤزائى

دروست كرىه و ههروه سا بكارهينانا په يقئى: (ئئسان، جن و مه له ك) رى د سئى نيغه دىرين دويف ئيكا هاتى، زنده بارى هئدى كؤ هئزائيه كا بهرز و كارا ب ئه فان نيغه دىران به خشيه، د هه مان ده مئا هه ستيارى رى ب زمانئى مؤنؤلؤگى به خشيه.

د پارچه كا ديترا مؤنؤلؤگيدا، (فهقى تهيران) ب ئه فى رهنگى كيارا دهرىرينئى ئه نجام دده ت:

حه تا گه امه فى ده مئى

ما يه ك نه بوو د فى عاله مئى

عه بده ك ژ پوشتا ئاده مئى

بفكر د ئه حوالئى شه تئى (تهيران ۷۲)

د ئه ف پارچه هؤزائيدا، ئه م دىينين كؤ هؤزائشانى ب بكارهينانا په يقئى: (ده مئى، عاله مئى، ئاده مئى و شه تئى) ل دويماهيكا هه ر چوار نيغه دىرين ئه فى پارچيدا سه روايه كا جوان به خشيه ئه فى مؤنؤلؤگى، د هه مان ده مئا د ناهه رؤكا ئه فى پارچيدا ئامازه ب ئه وئى چهندي دكت، كؤ چاوا هه تا نؤكه د ئه فى جيئانيدا مروفه ك نه بوويه د خه ما بارودوخئى ئاقيدا بيت، هؤزائشانى مه به سته پئى ئه و ب خؤيه كؤ كه سئى ئاگه ه ل ئه وئى نينه و كه س ل حالئى پهريشانئى ئه وئى ناپرسيت.

2.3 پراكئىككرا جؤرين مؤنؤلؤگى د بهيتا (ئهئى ئاف و ئاف) دا

د بهيتا (ئهئى ئاف و ئاف) هؤزائشان (فهقى تهيران) دا، تيدا هؤزائشان ب دريئزى مؤنؤلؤگى دگهل ئاقي ئه نجام دده ت، هه ر سئى جؤرين مؤنؤلؤگى تيدا خو يا دين.

1.2.3 مؤنؤلؤگا دهر وونى

د ئه فى جؤريئى مؤنؤلؤگيدا دهرىرين ل ئه وان هه ر و بيران دهئته كرن ئه وئى د مئشكيدا سه ره ه ل دهن، به رى بئنه خودان فؤرم و به رجه سته بن.

د مؤنؤلؤگين (فهقى تهيران) دگهل ئاقيدا، دهرىرين ل هئده ك جؤره هه ر و بيران دهئته كرن، به رى بئنه خودان فؤرم و به رجه سته بن، هه ره كه د ئه ف پارچه

هؤزائيدا هاتى:

گه ه گه سبى شو به تئى شير

قمت مسلئى ته ناچن تو تير

رهنگه كؤ ته يار تئته بير

مه يلا حه بيب ژ چونا ته تئى (تهيران ۶۶)

د ئەف پارچا ھۆزائىدا ئامازە ب جارجار سىبى بوونا ئافى وەكى شىرى دەھىتە
كرن كۆ ب لەزاتىيەكا زۆر دچىت، ئەف چەندە بوويە ئەگەرىن دروستبوونا ئەوى
بىرى كۆ رەنگە ھىزا يارى د بىردانكىدا سەرھەلبايت، لەورا ب ئەفى ئاوايى
دچى، چونكە ل دويىف مۆتۆلۇگا ھۆزائانى، ئەفە ھەمى نىشان و ئامازىن ئەوى
چەندىنە كۆ مەيل و ھەزا يارى ل دەف پەيدا بوويە. ئەفەزى ئەوى ھىندى ديار
دكەت كۆ ئەف ھىز و بىرە د بىردانكىدا پەيدا بوويە بەرى كۆ بىنە فۆرمىن
كەتورى و بەرجەستە بىن.

د پارچەكا دىترا ھۆزائىدا، (فەقى تەيران) دىپزىت:

دا ئەز بزانم فى سورى

ژ ھىندەكى ھەتا پورى

ژ مەعنایا فى گور گورى

ژ كىرا دكى فى طاعەتى (تەيران ۶۴)

د ئەف مۆتۆلۇگا سەرىدا، ھۆزائان بەھسى نەپىيەكى دكەت كۆ ھەزا زانىنا
ئەوى نەپىيى ھەر ل دەستىپىكى ھەتا دوپماھىكى ھەپە و دقىت واتايا ئەوى
چەندى بزانىت كا ئەف ھەمى گرەگرە، ئانكۆ شەرەشرا ئەوى (مەبەست ئاف) بۆ
پەرىستىن و رىزگرىن ل كىيە، كۆ بەردەوام ب لوراندىن و دەركرنا ئەفى دەنگىشە
دچىت. لىرەدا ھىز و بىرا نەپىيەكا مەزىن و تىزى دەھىتە دەرىپىن بەرى ئەوى
چەندى كۆ ئەو نەپى ئاشكرا و ديار و بەرجەستە بىت.

2.2.3 مۆتۆلۇگا دراماتىكى (ئاكئىزى)

د ئەف جۆرى مۆتۆلۇگىدا، ئەو كەسايەتې مۆتۆلۇك بۆ دەھىتە ئاراستە كرن
ئامادەبوونا خۇل ئەوى جھى ھەپە، بەلى شىيانا بەرسقداى نىنە، چونكە ئاگەھ
ل ئاخفتىن نەنجامدەرى مۆتۆلۇگى نەبوويە و نەنجامدەرى مۆتۆلۇگىزى ئاخفتن ب
ئەوى ئاوايى دەرنەپىنە كۆ ئەوى ئاگەھ لى ھەبىت. ئامادەبوونا كەسى دووین
(ئانكۆ ئەو كەسى مۆتۆلۇك ل دوور ئەوى دەھىتە گۆتن) ب تىن ل بۆ ئەوى
چەندىيە كۆ خواندەفان يان تەماشەفان ھەست ب ھەبوونا ئەوى بكن.

د مۆتۆلۇگا (فەقى تەيران) دگەل ئافىدا، د پرايا پارچىن ھۆزائىن ئەوى مۆتۆلۇگىدا
ھەست ب ئامادەبوونا كەسى دووین (ئانكۆ ئافى) دەھىتە كرن و ئەف چەندە
ھەر ل دەستىپىكا نەنجامدانا مۆتۆلۇگىدا بەرچاف دىت، دەمى ھۆزائان دىپزىت:

ئەى ئاف و ئاف، ئەى ئاف و ئاف

ما تو ب عشق و موحبەتى

مەوج و پىلان تافىي بەلاف

بى سەكنە ئو بى راحەتى (تەيران ۶۳)

د ئەف پارچا ھۆزائىدا كۆ ھۆزائان دوو جاران ل دويىف ئىك بانگ دكەتە ئافى
و دەست ب دەرىپىنا مۆتۆلۇگى دگەل ئافى دكەت، خۇيا دىت كۆ ئافى
ئامادەبوونا خۇ ھەپە، بەس ھۆزائان بىن دلنبايە كۆ ئاف ژ رووین رۇحىشە يا بى
گىانە و شىانېن بەرسقداى نىنە.

د ئموونەكا دىتردا كۆ ب ئەفى ئاوايى ل خوارى ھاتىە دەرىپىن، ھەست ب
ئامادەبوونا لايەنى بەرامبەر دەھىتە كرن.

دەنگى تە فى بى پى و ھەف

طاعەت دكى بى قەلب و دەف

پەيدا دىن ژ تە موج و كەف

شىن بۆى ژ رەنگى قودرەتى (تەيران ۶۶)

د ئەفى ئموونى زى دا ديار دىت كۆ لايەنى بەرامبەر (كۆ ئافە) ھەبوونا خۇ ھەپە
ول جەم نەنجامدەرى مۆتۆلۇگى بىن ئامادەپە و راستەوخۇ دگەل پەئىيە، و (ژ تە
موج و كەف) ئامازەنە بۆ ئامادەبوونا ئافى.

3.2.3 مۆتۆلۇگا تەنھابىزى (خۇدواندىن)

د ئەفى جۆرى مۆتۆلۇگىدا، نەنجامدەرى مۆتۆلۇگى بىن ئەوى چەندى لايەنى
دووین (ئانكۆ كەسى بەرامبەر) بىن ئامادە بىت، مۆتۆلۇگى نەنجام دەت و ئەف
جۆرى مۆتۆلۇگى ھىزركنە ب دەنگەكى بەرز و بلىند، كۆ كەسايەتى دەرىپىن ژ
دەردى دل و دەروونى خۇ دكەت. ئەو دەرىپىنا ب دەنگەكى بەرز و بلىند دەھىتە
ئەنجامدان پتر ل سەر دەپىن درامائى خۇيا دىت، بەلى ئەو تاييەتەندىن دىترىن
مۆتۆلۇگا تەنھابىزى دناف تىكىستىدا ديار و ئاشكرا.

د بەپتا (ئەى ئاف و ئاف)دا، ئەف جۆرى مۆتۆلۇگى زى بەرچاف دىن، ئەوژى
بشى كۆ ھۆزائان ماوۋەپەكى ب ئامادەبوونا لايەنى بەرامبەر مۆتۆلۇگى نەنجام
دەت، د دوپماھىكا مۆتۆلۇگىدا وەسا خۇيا دىت لايەنى بەرامبەر ل دەف
ئەنجامدەرى مۆتۆلۇگى بىن ئامادە نىيە، ھەرەك د ئەف پارچا ھۆزائىدا ديار
دىت:

ئەو رەنگ دىت ئافا زەلال

بوھرىن ژ من چەند ماھ و سال

قەت كەس نەكر ژ من ئەو سوئال

ھەتا گھام فى ساعەتى (تەيران ۷۱)

21. أسامة فرحات، (۱۹۹۷)، المونولوج بين الدراما والشعر، الهيئة العامة للكتاب، (د.م)، ص ۲۴.
 22. ميمنت ميرصادق ذوالقدر، (۱۳۸۵)، واژه‌نامه هنر شاعری، کتاب مهنار، چاپ و صحافی: نقش هزار رنگ، چاپ سوم، تهران، ص ۱۰۱.
 23. سەنگەر قادر شەيخ محەمەد حاجى (د)، (۲۰۱۶)، مۆتولۇگى درای له قەسىدەى (هەولیر له یەکی شوباناتا) عەبدوللا پەشیدوا، ل ۸۲.
 24. ژیدەری بەری، ل ۸۳.
 25. قاسم بهياتلى (دكتور)، (۲۰۱۳)، تىگەھ و دەستەواژەيىن شاتوڧى، و: حكمت زىوڧى، رىقەبەريا چاپ و بەلافكرڧى - دەوڧى، دەوڧى، 2013، ل ۳۲.
 26. سەنگەر قادر شەيخ محەمەد حاجى (د)، (۲۰۱۶)، مۆتولۇگى درای له قەسىدەى (هەولیر له یەکی شوباناتا) عەبدوللا پەشیدوا، ل ۸۱.
 27. مارجورى بولتون، (۱۳۸۶)، كالىدشناسى درام، ت: رضا شيرمرز، چ: دوم، نشر- قطره، تهران، ص ۹۲.
 28. همان مصدر، ص ۹۰.
 29. ليون ايرل، (۲۰۱۳)، القصة السايكولوجية، نقلا عن الحوار في رواية الاعصار و المنذنة لعادالدين خليل، مجلة كلية العلوم الاسلامية، المجلد السابع العدد الثالث عشر، ص ۶۰-۶۶.
 30. جمال ميرصادق، (۱۳۸۵)، عناصر داستان، چ: پنجم، انتشارات سخن، تهران، ص ۴۱۱-۴۱۳.
 31. فرهاد ناظرزاده كرمانى (دكتور)، (۱۳۸۳)، درآمدي به نمايشنامه‌شناسى، نشر- سمت، تهران، ص ۶۳۰.
 32. بنیره:
 - أ. جمال ميرصادق، (۱۳۸۵)، عناصر داستان، ص ۴۱۵-۴۱۷.
 - ب. فرهاد ناظرزاده كرمانى (دكتور)، (۱۳۸۳)، درآمدي به نمايشنامه‌شناسى، ص ۶۳۱.
 33. بو وەرگرتنا زانباريان ل دوور جوداهيىن دناقهرا تاكيزى و تەنھاييژييدا، بنیره:
 - أ. / ميمنت ميرصادق ذوالقدر، (۱۳۸۵)، واژه‌نامه هنر شاعری، ص 101.
 - ب. ب/ سېا داد، (۱۳۸۵)، فرهنگ اصطلاحات ادبى، ص 194.
 - ج. ج/ ام. اچ ايرمز ؛ جفرى گالت هرڧ، (۱۳۸۷)، فرهنگ توصيفى اصطلاحات ادبى، ت: سعيد سبزيان م، انتشارات رهنما، تهران، ص 108 - 109.
5. نجم خالد ئەلوهڧى (د)، (۲۰۰۶)، تەكيكى دايەلۇك لە هەندى نموونەى هاوچەرخى كورته چيروڧى كورديدا، دەزگای رۆشنيى شەفەق، چاپخانهى ئاراپخا، كەركوك.
- ### 2.1.6 گوفارا
1. سەنگەر قادر شەيخ محەمەد حاجى (د)، (۲۰۱۶)، مۆتولۇگى درای له قەسىدەى (هەولیر له یەکی شوباناتا) عەبدوللا پەشیدوا، گوفارى ئەكادىمىي كوردى، (ژ ۳۶)، چاپخانهى زانكوي سەلاخەددىن، هەولیر.
 2. عەلى عوسمان ياقووب، (۲۰۱۱)، شاتو و هونەرى گيڤرانه‌وه، گوفارى شاتو، ژماره (۲۱)، چاپخانهى كارو، سلينيانى.
- ### 2.6 ب زمانى فارسى
- #### 1.2.6 پەرتوك
1. ام. اچ ايرمز ؛ جفرى گالت هرڧ، (۱۳۸۷)، فرهنگ توصيفى اصطلاحات ادبى، ت: سعيد سبزيان م، انتشارات رهنما، تهران.
 2. ايرنا رما مكارىك، (۱۳۸۵)، دانش نامەى نظريەهاى ادبى معاصر، ت: مهران مهاجر و محمد نبوى، چ: دوم، مؤسسەى انتشارات آگه، تهران.
 3. جمال ميرصادق، (۱۳۸۵)، عناصر داستان، چ: پنجم، انتشارات سخن، تهران.
 4. حسين پاينده، (۱۳۹۴)، گشودن رمان، انتشارات مرواريد، چاپ طيف نگار، چاپ سوم، تهران.
 5. سېا داد، (۱۳۸۵)، فرهنگ اصطلاحات ادبى، انتشارات مرواريد، چاپ ديداور، چاپ سوم، تهران.
 6. فرهاد ناظرزاده كرمانى (دكتور)، (۱۳۸۳)، درآمدي به نمايشنامه‌شناسى، نشر- سمت، تهران.
 7. مارجورى بولتون، (۱۳۸۶)، كالىدشناسى درام، ت: رضا شيرمرز، چ: دوم، نشر- قطره، تهران.
 8. محمود فلکى، (۱۳۸۲)، روايت داستان (تئورەى پايەيى داستان نويسي)، نشر- بازتاب نگار، چاپ اول، تهران.
 9. ميمنت ميرصادق ذوالقدر، (۱۳۸۵)، واژه‌نامه هنر شاعری، کتاب مهنار، چاپ و صحافی: نقش هزار رنگ، چاپ سوم، تهران.
 10. ويليام نوبل، (۱۳۸۵)، راهناى نگارش گفتگو، ت: عباس اكبرى، انتشارات صدا و سېاى جمهورى اسلامى ايران، چاپخانه انتشارات سروش، چاپ دوم، تهران.
- ### 3.6 ب زمانى عەرەبى
- #### 1.3.6 پەرتوك
1. أسامة فرحات، (۱۹۹۷)، المونولوج بين الدراما والشعر، الهيئة العامة للكتاب، (د.م).
 2. عبداللطيف محفوظ (د)، (۲۰۱۴)، صيغ المتظهر الروائى (بحث في دلالة الأشكال)، الناشر: النابا للدراسات والنشر والتوزيع، ط (۵)، بيروت.
 3. فاتح عبدالسلام، (۱۹۹۹)، الحوار القصصى- تقنياته وعلاقاته والسردية، ط (۱)، بيروت.
 4. مجدى وهبه و كامل مهندس، (۱۹۸۴)، معجم المصطلحات الأدبية في اللغة والأدب، ط (۲)، مكتبة لبنان، بيروت.

5. محمد قرانيا، (۲۰۰۹)، جماليات القصة الحكائية للاطفال في سورية، اتحاد كتب العرب، دمشق.
6. م.س.گورگينيان، (۱۹۸۰)، نظرية الأدب، تأليف عدد من الباحثين السوفييت المتخصص بنظرية الأدب والأدب العالمي، ت: الدكتور جميل نصيف التكريتي، المركز العربي للطباعة والنشر والتوزيع، بيروت.

2.3.6 نامين ئەكادىمى

1. توظيف العناصر (المسرحية والقصصية) في شعر علي النعمي، ابراهيم صالح يوسف الزهراني، (رسالة ماجستير)، المملكة العربية السعودية، جامعة ام القرى، كلية اللغة العربية و آدابها، قسم الدراسات العليا العربية، فرع الأدب والبلاغة والنقد، ۲۰۱۴.

3.2.6 گوفار

2. ايمان عبدالعزيز الخيند، (۲۰۱۷)، البناء الدرامي في المسلسل التاريخي، مجلة ذوات، ع (۳۲)، الرباط.
3. حازم فاضل محمد البارز، (۲۰۱۵)، أسلوب الحوار في النص الشعري الحديث، مجلة جامعة بابل، العلوم الانسانية، المجلد (۲۳)، العدد (۴).
4. ليون ايرل، (۲۰۱۳)، القصة السايكولوجية، نقلا عن الحوار في رواية الاعصار و المثنة لعادالدين خليل، مجلة كلية العلوم الاسلامية، المجلد السابع العدد الثالث عشر.

3.6 ب زمانى ئينكليزى

1.3.6 پهرتوك

1. El- Ezabi A.Y.- etal., oxford, p190